

УДК 908(477.83-21):94(477)П 31

**АРХІТЕКТУРНІ ЗМІНИ ЖОВКІВСЬКОГО
ЗАМКУ ЗА ЧАСІВ ЯНА СОБЕСЬКОГО**
**ARCHITECTURAL CHANGES OF ZHOVKVA
CASTLE DURING THE TIMES OF JAN SOBIESKI**

П'єх Н.,

здобувач, Інститут українознавства
ім. І. Крип'якевича НАН України (Львів,
Україна), e-mail: n.pjech@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-3087-4871>

Pjeh N.,

applicant, Institute of Ukrainian Studies named
after I. Krypiakievych National Academy of Sciences of
Ukraine (Lviv, Ukraine), e-mail: n.pjech@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-3087-4871>

Простежено історію архітектурних перетворень, що відбувались в Жовківського замку за часів Собеських. Зокрема, охарактеризовано стан замку в окресленій історичній період на підставі відомих планів, інвентарних описів, фінансових книг та інших письмових джерел. Здійснено спробу реконструкції вигляду досліджуваного об'єкту із залученням археологічно-архітектурних досліджень, проаналізовано й доповнено перелік робіт та імена майстрів, задіяних при роботах в Жовківському замку за часів Собеських. Визначено основні перетворення в палацовому корпусі і прилеглих вежах, встановлено імовірний час спорудження великих парадних сходів, окреслено роботи коло замкового арсеналу та парку, визначено перелік внутрішніх оздоблювальних робіт.

Ключові слова: Жовква, замок, палацовий корпус, парк, арсенал.

The history of architectural transformations that took place in Zhovkva Castle in the time of Sobieski is traced. In particular, the condition of the castle in the delineated historical period is described on the basis of known plans, inventories, financial books and other written sources. An attempt was made to reconstruct the appearance of the object under study with the involvement of archaeological and architectural studies, and analyzed and supplemented the list of works and names of masters involved in the work at Zhovkva Castle during the Sobieski period. The basic transformations in the palace building and adjoining towers were determined, the probable time of construction of large ceremonial stairs was determined, the works of the castle arsenal and the park were outlined, a list of interior decoration works was determined.

Keywords: Zhovkva, castle, palace building, park, arsenal.

Жовківський замок – архітектурна пам'ятка із множинним нашаруванням перебудову продовж чотирьохсот років. Більшість відомостей до будівельного аспекту його історії описові та фрагментарні й, у кращому разі, констатують конкретні історичні події чи окремі факти перебудов. У літературі не відзначено ескізно-планувальних проєктів будівництва чи перепланування замку з-перед XVIII ст. Поза тим, ранній період функціонування Жовківського замку практично не відображений в джерелах фінансово-господарського характеру. Досі зафіксовано єдиний давніший, фрагментарний опис замку 1671 р. (Gębarowicz, 1973: 117–123), укладений з приводу вступу на посаду нового бургграфу. Докладніші інвентарі наповнення парадних приміщень відомі починаючи від 80-х рр. XVII ст. (Gębarowicz, 1973: 123–127, 144–146, 164–172, 172–195). Натомість, детальні описи замку укладались щойно від 1743 р. (Bernatowicz, 2009: 49–67).

Перші спроби реконструктивного опису Жовківського замку XVII–XVIII ст. на підставі

документальних джерел здійснили Александр Чоловський (Czołowski, 1892: 128–132), Мар'ян Осінський (Osiński, 1933), Роман Афтаназі (Aftanazy, 1990: 562–594), Адам Мілобєдзький (Miłobędzki, 1980: 398–399), Тадеуш Бернатович (Bernatowicz, 2009) та ін. Здебільшого, дослідники послуговувались обмеженим колом джерел, що не давало можливості повніше відтворити цілісну картину вигляду замку XVII ст. Зокрема, Тадеуш Маньковський (Mańkowski, 1948: 133) на підставі знаних ним книг видатків королівської каси 1685–1694 рр. стверджував, нібито перебудови в замку відбувались починаючи від 1685 р. Натомість, відомо про цілий ряд будівельно-оздоблювальних робіт, здійснених задовго до наведеного дослідником року (Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі (далі – НГАБ). – Ф. 694. – Оп. 7. – Д. 282, 2475, 2612).

Деяку ясність стосовно архітектурних форм Жовківського замку вніс опублікований 1998 р., так званий план Антоніо Кастеллі, виявлений у “Центральном государственном историческом архиве Санкт-Петербурга” (Bernatowicz, 1998: 203–213), який відображає розпланування замку на рівні першого поверху з призмковим парком та лазнями. Проте на ньому відсутні будь-які позначення щодо дати створення й автора. Опираючись на ряд історичних фактів, Т. Бернатович був схильним вважати ймовірною датою виконання період між 1740 та 1742 рр., підкріплюючи це тезою про початок будівельних робіт в замку у цей час за нового власника, Міхала Казімежа Радзівіла. Доволі дискусійним залишається питання стосовно авторства плану, який Т. Бернатович приписав архітектору А. Кастеллі (Osiński, 1933: 130), відкликаючись до його робіт при дворі королевиц Собеських, а згодом й М. К. Радзівіла. Це припущення ґрунтується на документальних свідченнях стосовно виконання будівельних робіт у замку за його участю впродовж 1741–1742 рр. Діяльність цього архітектора у Жовкві також документально засвідчив Володимир Александрович (з особистих нотаток В. Александровича), віднайшовши відомості стосовно відбудови 1741 р. однієї з веж, пошкодженої пожежею (усне повідомлення). У джерелах згадано й про інші його роботи, пов'язані із закінченням великих парадних сходів до палацового корпусу, а також будівництвом “помаранчарні” (ЛННБ. – Ф. 141. – Оп. 1. – Спр. 485. – Арк. 15). Незрозуміло, чи архітекторам вдалося реалізувати розпорядження М. К. Радзівіла, зважаючи на зміст іншого документу, датованого 1753 р., де викладено перелік необхідних матеріалів для будівництва нових парадних сходів з відкритими галереями палацового корпусу в контексті інших робіт при замку D. – Zbiór A. Czołowskiego. – Sygn. 404. – S. 145). Зі змісту першоджерела стає зрозумілою професійна обізнаність автора з обрахунком обсягів будівельних матеріалів, а також термінів виконання робіт. Очевидно, спорудження великих парадних сходів й примкнулих до них відкритих галерей, стало

справою рук уже іншого архітектора, оскільки А. Кастеллі помер 1747 р. Фактично, встановлення автора виконання плану наразі залишається відкритим. Поза тим, достеменно не відомо для чого він призначався, можливо його метою було відображення робіт по переплануванню замку або ж він цілком міг слугувати як наочне відображення стану споруди на час передачі між спадкоємцями.

Опублікований план, в значній мірі, відповідає змісту тексту інвентарного опису 1743 р. (ЛННБ. – Ф. 141. – Оп. 3. – Спр. 485. – Арк. 1–8), який фактично окреслює стан замку у пізній королівський період, зважаючи на відновлені в ньому ще збережене мармурове мощення, барокове оздоблення стель, розпланування парадної частини замку. Крім того, ще одним аргументом на користь цієї тези виступає не надто активна будівельна діяльність королевичів при замку по смерті їх батька. Якщо Костянтин Собеський проводив деякі роботи у 1709 та 1720–х рр. (Grzegorzewska, 1887: 207; НБ ЛНУ. – Відділ рукописних, стародрукованих та рідкісних книг ім. Ф. П. Максименка. – Ф. 1. – Спр. 605 III. – Арк. 160), то Якуб Людвік у порівнянні з братом, не здійснював значних змін (Skrzypietz, 2011: 595). Крім того, на початку 40–х рр. XVIII ст. М. К. Радзівіл не планував значних перепланувань і перебудов, оскільки його найбільша будівельна активність припала на 50–ті рр. XVIII ст., що засвідчують записи із книг господарських розпоряджень князя, опублікованих М. Осінським (Osiński, 1933: 130–137).

Згідно загальноприйнятої думки в українській та польській історіографії, первісно замок збудовано у вигляді квадрата, де чотири корпуси (палацовий, гостьовий, кухонний та корпус від міста) об'єднані між собою оборонними мурами. По кутах зведено чотири наріжні вежі, а також надбрамну вежу зі сторони міста, до якої провадив звідний дерев'яний міст через фосу (ЛННБ. – Ф. 141. – Оп. 3. – Спр. 485. – Арк. 8). На початку 80–х рр. XVII ст. здійснено перепланування замку, влаштовано закриті галереї, які комунікували усі чотири корпуси між собою. Проте, результати археологічних, архітектурних та архівних досліджень розвінчують ряд теоретичних уявлень стосовно ідеальної ренесансної форми замку, системи оборонних укріплень, зрештою й самого вигляду Жовківського замку у першій половині XVII ст.

Відкликаючись до інвентарного опису замку 1671 р., що характеризує ранній етап господарювання Я. Собеського, відзначимо присутність на той час ще доволі суворих рис оборонної споруди. Деякі дослідники описували вигляд замку на підставі цього документу, тому буде зайвим усе це ще раз дублювати (Aftanazy, 1990: 572; Bernatowicz, 1998: 21). Більшість з них схилились до думки, що в першоджерелі описано лише палацовий корпус та ймовірно частково окреслено одну з частин замку. Проте, детально ознайомившись із його текстом стає зрозумілим, що в ньому побіжно, не деталізовано згадано увесь замок. Досі не викликав запитань текстовий фрагмент інвентара, який стосується трьох

наріжних веж, замість чотирьох, як прийнято вважати. Крім того, в описі однієї з них додано уточнююче означення – “w ktorej ryszowanie” (Gebarowicz, 1973: 122), що засвідчує проведення там якихось робіт чи перебудов. Цю тезу підтверджують пізніші записи в рахункових книгах стосовно будівельних робіт в західній вежі, а також закінчення південної. Так, у 1681 р. із королівської каси мулярам видано кошти на завершення другої башти від фільварку (НІАБ. – Ф. 694. – Оп. 7. – Д. 282. – С. 128), тоді ж замовлено роботи по піднесенню комина на башті від каплиці (НІАБ. – Ф. 694. – Оп. 7. – Д. 282. – С. 122). Так виглядає, що до 70–х рр. XVII ст. дві наріжні замкові вежі – східна та північна, уже перебудовано з бастей. Надбрамна вежа із в'їзним вузлом, згідно даних архітектурно-археологічних досліджень первісно теж була значно нижчою за сучасну (Лукомський, Іванишин, 2009). Ймовірно, на початковому етапі функціонування замку на місці південної і західної наріжних веж теж влаштовано бастей, про що свідчать глибокі, масивні фундаменти з товстими стінами на рівні цоколя.

Жовківський замок був добре уфортифікований кількома лініями оборонних укріплень: ровом та валом, з північної сторони підступи до нього охороняли став і ріка. Як засвідчують дані найновіших археологічних досліджень, не весь замок оточував рів шириною 6 м. Тут мала місце асиметрична системи бастіонних укріплень. Класичним проявом оборонної споруди стала відсутність віконних прорізів на зовнішніх стінах кухонного, гостьового корпусу та корпусу від міста, натомість на рівні другого ярусу влаштовано бійниці. Великі парадні вікна влаштовані лише в палацовому корпусі початково, що пов'язувалось із наявністю з південно-західної сторони замку передполя, яке завершувалось фосою із влаштованою у ній симетричною системою дерев'яного частоколу (Іванишин, 2017). Вищенаведені факти нашоухують на ряд висновків стосовно первісної форми замку, який являв собою класичну оборонну споруду чотирикутної форми, із чотирма наріжними бастеями та в'їзною брамою, яка з плином часу теж була видозмінена. Господарсько-житлова частина мала значно скромніший вигляд, а деякі її частини носили тимчасовий характер. Вигляд замку, відображений в інвентарних описах, починаючи із 1743 р. та на плані А. Кастеллі, став результатом діяльності не одного покоління власників. Певні уявлення про первісний вигляд окремих складових замкового комплексу дозволяють сформувати результати археологічних досліджень. Встановлено, що фундаменти гостьового корпусу мають достатню глибину залягання для будівництва капітальної будівлі, тоді як внутрішні фундаменти кухонного корпусу глибиною лише 25 см., початково не розраховувались на спорудження двоповерхової споруди. Ймовірно, внутрішня господарська прибудова носила тимчасовий характер, одноповерхового типу, що примикала до оборонної стіни із односхилим дахом.

Одним із дискусійних архітектурних аспектів в дослідженні Жовківському замку, залишається покрівельний матеріал дахів замкового комплексу за часів Собеських. Зокрема, М. Осінський, дещо перебільшив пишність його зовнішнього вигляду (Osiński, 1933: 74), стверджуючи про масове застосування білої бляхи у покрівельних роботах. Ясність у цьому питанні вносить інвентар 1743 р. в якому чітко сказано, що усі корпуси замку були накріті керамічною дахівкою, місцевого виробництва (ЛННБ. – Ф. 141. – Оп. 3. – Спр. 485. – Арк. 8), а великі парадні сходи разом із прилеглими галереями – дерев'яним гонтом. Вежі, як засвідчує зміст документу, справді мали пишніше оздоблення та були вкриті білою бляхою. Дві з них, що від міста, мали пишне завершення з позолоченими галками, щитами та хрестами. Натомість, башти зі сторони парку, зважаючи на їх конструкцію із кошином виведеним по середині даху, виглядали значно скромніше.

З кінця 70-х та протягом 80-х рр. XVII ст. замок змінив свій вигляд, набувши нових форм та функцій. Тут відбулись колосальні перебудови, спричинені кількома факторами. В першу чергу, це зміна статусу власника замку Яна III, якого у 1676 р. обрано королем Речі Посполитої. Також потрібно відзначити зміни ренесансу на бароко, який активно проявляв себе в архітектурі та мистецтві того часу. Жовківський замок не становив тому виняток, де новий стиль активно впроваджувався не лише в інтер'єрах, а й в зовнішніх архітектурних формах. Роботи виконували різні групи майстрів: краківські на чолі з придворним архітектором, Петром Бебером; львівські майстри; до робіт в замку також залучались місцеві малярі та ремісники, які діяли на підставі одноразових чи багаторазових замовлень.

На початку 1680-х рр. розпочато будівництво кабінетів, роботи коло першого розпочались у 1681 р., другого – із 1686 р. Ці споруди примикали до палацового корпусу зі сторони італійського парку у вигляді еркерів. Їх архітектурна форма була доволі цікавою, на рівні першого поверху – це відкриті паркові альтани, із кабінетами на рівні другого. Протягом 1681 (НІАБ. – Ф. 694. – Оп. 7. – Д. 282. – С. 36) – 1685 рр. (НІАБ. – Ф. 694. – Оп. 7. – Д. 282. – С. 13) відбулась перерва в їх будівництві, проте після 1685 р. повністю завершено спорудження другого кабінету та реставровано перший, який стояв без накриття, ймовірно пошкоджений впливом погодних умов. На ці роботи з замкової каси видано 7 тис. цегли (AGAD. – Zbiór A. Czołowskiego. – Sygn. 402. – S. 53). У 1686 р. обидва кабінети перекрито білою бляхою, а також виготовлено для них галки, шапки та вітряки, над якими працювали бляхарі зі Львова, влаштовано кам'яне обрамлення вікон і дверей. Камінь для цих робіт, так як і інших об'єктів в місті, привезено з Полян. Оздоблювальні роботи в замкових кабінетах провадив майстер на ім'я Бартош (НІАБ. – Ф. 694. – Оп. 7. – Д. 2475. – С. 92). В період із 1686 по 1689 рр. тут покладено мощення, влаштовано дерев'яні стелі.

У 1681 р. розпочато роботи коло замкової бібліотеки, зокрема, над нею змінено дахівку (НІАБ. – Ф. 694. – Оп. 7. – Д. 2475. – С. 136), також при цих роботах згадані столярі та малярі. В. Александрович навів відомості стосовно переліку робіт виконаних Іваном Рутковичем у Жовківській замковій бібліотеці, де він золотив стелі, тушував та лакував у ній якусь квітку (Александрович, 1994: 63).

Крім зовнішніх перетворень, у Жовківському замку активно проходили внутрішні оздоблювальні роботи. У 1681 р. покладено мармурове мощення в кімнаті короля (НІАБ. – Ф. 694. – Оп. 7. – Д. 282. – С. 122), а також перед столовою кімнатою (НІАБ. – Ф. 694. – Оп. 7. – Д. 282. – С. 121), виготовлено віконниці для нижніх покоїв палацового корпусу (НІАБ. – Ф. 694. – Оп. 7. – Д. 282. – С. 101). 1688 р. розпочато оздоблення великої зали в палацовому корпусі, за що сплачено 2070,27 злотих (AGAD. – Zbiór A. Czołowskiego. – Sygn. 402. – S. 26). Згідно записів видатків королівської каси у 1684–1685 рр. Іван Руткович, крім згаданих вище робіт, здійснював реставрацію великої картини перед їдальнею, ґрунтував різьблені волоти в кабінеті короля, малював балюстради в їдальні (Александрович, 1994: 63). Загалом, тему діяльності малярів, які працювали при дворі Яна III, детально окреслено в працях українських та польських дослідників, таких як: Віра Свенціцька (Свенціцька, 1966; Свенціцька, Сидор, 1990), Володимир Александрович (Александрович, 1990; 1994; 1998), Володимир Овсійчук (Овсійчук, 1991), Петро Жолтовський (Жолтовський, 1962: 189–232), Тадеуш Маньковський (Mańkowski, 1948: 127–152), Мечислав Генбарович (Gębarowicz, 1973: 117–123.), Ванда Дрецька (Drećka, 1977: 127–185) та ін.

Демян Роевич із сином, Іван Руткович, Юрій Шимонович-молодший, Тимофій Стислович, Василь Петранович – це далеко неповний перелік майстрів, які поза релігійним напрямом своєї діяльності, також активно працювали над замковими замовленнями. Більшість з них були задіяні при оздобленні замкових покоїв та лазень в італійському парку.

На початку 80-х рр. XVII ст. за замком ліквідовано кіпець, а на його місці закладено італійський парк, із двома терасами верхньою та нижньою, розділених підпірною стіною шириною 0,7 м (Іванишин, 2017), увінчаною білокам'яною балюстрадою, яка завершувалась сходами з обох боків, що провадили на нижню терасу. Детальний опис замкового парку здійснив Т. Бернатович (Bernatowicz, 1998: 203–213), публікуючи план А. Кастеллі. Крім того, вигляд парку із детальною характеристикою рослинності та об'єктів, які знаходились на його території, детально описано в інвентарі 1743 р. (ЛННБ. – Ф. 141. – Оп. 1. – Спр. 484) та наступних такого типу документах.

Записи книг видатків королівської каси дозволили скласти доволі докладний перелік робіт, що проводились у замковому парку в період його закладення. Зокрема у 1688 р. вимуровано

восьмигранний фонтан на верхній терасі парку, дно якого, згідно описів, було мармуровим, а сам резервуар для води білокам'яним (ЛННБ. – Ф.141. – Оп. 1. – Спр. 484. – Арк. 6 зв.). Документальні відомості підтверджують археологічні дослідження, які проводились в замковому парку у серпні 2017 р. (Іванишин, 2017). У 1688 р. відбулось тинькування муру довкола замку, саме тоді він набув рис резиденції зовні, до цього часу зберігаючи грізний вигляд неприступної фортеці (НІАБ. – Ф.694. – Оп. 7. – Д. 2475. – С. 28).

З південно-західної сторони замку, на річці Свині зведено дві лазні, які слугували літніми павільйонами для його власників. Дослідник, Т. Маньковський, проводить аналогії із лазнями Станіслава Гераклія Любомирського в Уяздові (Mańkowski, 1948: 136). Жовківські павільйони схожі між собою зовні, дещо відрізнялись у внутрішньому розплануванні. В одному із них були влаштовані сіни, великий покій та дві бічні алькови, натомість другий павільйон окрім сіней, покою та алькови мав ще два приміщення. Перше – це лазня, в другому влаштована ванна. В касових книгах маємо запис щодо її встановлення у 1689 р. на спеціальних дубових брусах (НІАБ. – Ф.694. – Оп. 7. – Д. 2475. – С. 85). У тому ж році в лазнях підбивали стелі, цими роботами керував Петро Львів'янин (НІАБ. – Ф.694. – Оп. 7. – Д. 2475. – С. 105). Інтер'єри лазень були пишно оздоблені, а їх речове наповнення просто вражало, що стає зрозумілим з аналізу змісту інвентарних описів із 1728 р. (AGAD. – Zbiór Czołowskiego. – Sygn. 394. – S. 114–124). Над оздобленням інтер'єрів лазні працював маляр Тимофій, про якого вперше згадує Т. Маньковський. Цей майстер, згідно відомостей дослідника, перебував на службі при замку до 1694 р. Натомість, відомо запис із 1699 р., із зазначенням імені того ж маляра Тимофія при дворі в Жовкві (НІАБ. – Ф. 694. – Оп. 7. – Д. 2475. – С. 4а).

Перед 1681 р., Я Собеський заклав при замку будівництво арсеналу, який нічим не поступався львівському, виходячи зі змісту інвентарного опису 1699 р. (П'єх, 2012: 346–348). Тут зберігалось понад 40 гармат різного калібру, велика кількість дрібної стрілецької. Станом на 1681 р. із замкової королівської каси видано кошти на мурування брами до “sekhausu” (НІАБ. – Ф. 694. – Оп. 7. – Д. 282. – С. 101), який на той час був уже вимуруваний. Відповідно до наступних записів маємо перерву аж у 7 років. Активність робіт коло арсеналу простежується уже з 1688 р., коли вимурувано карниз, перекрито дахівкою та встановлено капітелі на колонах брами (НІАБ. – Ф. 694. – Оп. 7. – Д. 2475. – С. 85).

24 березня 1698 р. після смерті Яна III (1696 р.) у Львові здійснено поділ спадку короля. Жовква з навколишніми селами перейшла до Константина Собеського. Незважаючи на відсутність нового власника, роботи при замку все ж тривали, проте їх розмах був значно скромнішим. Про деякі з них, свідчать записи в книгах видатків замкової каси за 1699 р. Зокрема, завершено роботи коло замкового

парку, є згадки про встановлення кам'яних балієсин на парковій балюстраді (НІАБ. – Ф. 694. – Оп. 7. – Д. 2512. – С. 16), проводились дрібні ремонтні роботи коло альтанок.

Зауважимо, що Я. Собеський, перебуваючи у статусі короля й володіючи численними маєтностями, провадив архітектурні перетворення Жовківського замку протягом двох десятиліть із значними перервами, інколи у кілька років. Фактично, із обставин розподілу спадку по Я. Собеському, який дуже детально описав Кшиштоф Косажецький (Kossarzecki, 2012: 13–29), стає зрозумілим, що більшість власних коштів король вкладав в свої маєтності та предмети розкоші, не акцентуючи уваги на великих кількостях готівки. По своїй смерті він залишив менше мільйона злотих та ряд боргів, що дуже розчарувало його спадкоємців, які розраховували на значно більші суми. Це наводить на думку щодо життєвих пріоритетів Я. Собеського, який надавав перевагу творам мистецтва, книгам, унікальним предметам інтер'єру, а не нагромадженню грошових ресурсів.

Питання вигляду замку за часів Собеських має ще багато відкритих запитань, які наразі залишаються без відповідей. Нові археологічні, архітектурні та джерелознавчі дослідження в майбутньому дадуть змогу розв'язати ряд дискусійних питань, які стоять перед дослідниками Жовківського замку.

Список використаних джерел

1. Александрович В. С. Майстер Юрій Шимонович-старший / В. С. Александрович // Образотворче мистецтво. – Львів, 1990. – № 1. – С. 17–18.
2. Александрович В. С. Українські малярі польського короля Яна III Собеського / В.С. Александрович // Матеріали засідань Історичної та Археографічної комісії НТШ у Львові (лютий 1992 – жовтень 1993 р.). – Львів, 1994. – С. 17–148.
3. Александрович В. С. Початки жовківського мистецького осередку / В. С. Александрович // Збірник матеріалів українсько-польського практичного семінару “Історична, мистецька та архітектурна спадщина Жовкви: проблеми охорони, реставрації та використання” в рамках проекту “Вирішення соціально-економічних проблем Жовкви з використанням її культурної спадщини” за участю Фонду Євразія та Міжнародного Фонду “Відродження” при підтримці Агенства США з Міжнародного Розвитку, Жовква, 23–24 квітня 1998 р. – Жовква; Львів, 1998. – С. 103–105.
4. Жолтовський П. М. Словник-довідник художників, що працювали на Україні у XIV–XVIII ст. / П. М. Жолтовський // Матеріали з етнографії та мистецтвознавства. – Київ, 1962. – Вип. 7–8. – 179 с.
5. Іванишин Т. З. Польовий щоденник археологічних досліджень в замковому парку в Жовкві, 2017 р. (Рукопис)
6. Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів (далі – ЛННБ). – Ф. 141. – Оп. 1. – Спр. 484.
7. ЛННБ. – Ф.141. – Оп. 1. – Спр. 485.
8. Лукомський Ю. В., Іванишин Т. З. Звіт про археологічно-архітектурні дослідження оборонних споруд та вузла в'їзної брами замку у місті Жовква 2009 року / Ю. Лукомський, Т. З. Іванишин // Міністерство регіонального розвитку та будівництва України. Державний історико-архітектурний заповідник у м. Жовкві. – Львів; Жовква, 2009.
9. Наукова бібліотека Львівського національного університету ім. І. Франка (далі – НБ ЛНУ). Відділ рукописних, стародруківаних та рідкісних книг ім. Ф.П. Максименка. – Ф. 1. – Спр. 605 III.

10. Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі (далі – НГАБ). – Ф. 694 (Радзівиллы, князья). – Оп. 7. – Д. 282.
11. НИАБ. – Ф. 694. – Оп. 7. – Д. 2475.
12. НИАБ. – Ф. 694. – Оп. 7. – Д. 2612.
13. Овсійчук В. А. Майстри українського бароко. Жовківський художній осередок / В. А. Овсійчук. – К.: «Наукова думка», 1991. – 400 с.
14. Inwentarz cekauzu Żółkiewskiego spisany 1699 Anno (Під ред. Наталії П'єх) / Н.П. П'єх // Жовква кризь століття. – Львів, 2012 – Вип. 2. – С. 346–348.
15. Свенціцька В. І. Іван Руткович і становлення реалізму в українському малярстві XVII ст. / В. І. Свенціцька – К.: «Наукова думка», 1966. – 180 с.
16. Свенціцька В. І., Сидор О. Ф. Спадщина віків. Українське малярство XIV–XVIII століть у музейних колекціях Львова. / В. І. Свенціцька, О. Ф. Сидор. – Л.: Каменяр, 1990. – 72 с.
17. Archiwum Główne Akt Dawnych (далі – AGAD). – Zbiór Aleksandra Czołowskiego – Sygn. 394.
18. AGAD. – Zbiór A. Czołowskiego. – Sygn. 402.
19. AGAD. – Zbiór A. Czołowskiego. – Sygn. 404.
20. Aftanazy R. Materiały do dziejów rezydencji / R. Aftanazy // Pod red. A. Baranowskiego. – Warszawa, 1990. – T. 7A. Dawne województwo ruskie: ziemia halicka i lwowska. – S. 562–594.
21. Bernatowicz T. Rezydencja Sobieskich i Radziwiłłów w Żółkwi w świetle nieznanego planu Antonia Castello / T. Bernatowicz // Ikonotheka. – Warszawa, 1998. – T. 13. Prace dedykowane Karolinie Lanckorońskiej w stulecie urodzin. – S. 203–213.
22. Bernatowicz T. Królewska rezydencja w Żółkwi w XVIII wieku / T. Bernatowicz // “Ad Villam Novam”. – Warszawa, 2009. – T. 2. – S. 49–67.
23. Czołowski A. Dawne zamki i twierdza Rusi Halickiej / A. Czołowski // Teka konserwatorska. – Lwów, 1892. – T. 1. – S. 128–132.
24. Drecka W. Na tropach obrazów ze zbiorów Jana III / W. Drecka // Studia Wilanowskie. – Warszawa, 1977. – T. 1. – S. 127–185.
25. Gębarowicz M. Materiały źródłowe do dziejów kultury i sztuki XVI–XVIII wieku / Mieczysław Gębarowicz. – Wrocław, 1973. – S. 117–123.
26. Grzegorzewska S. Pamiętnik o Maryi Wessłównie królewiczowej Konstancji Sobieskiej / S. Grzegorzewska // Czytelnik, Druk. W.Noskowskiego. – Warszawa, 1887. – 332 s.
27. Kossarzecki K. Źródła do dziejów Sobieskich z Archiwum w Mińsku i zbiorów francuzkich / K. Kossarzecki // “Ad Villam Novam”. – Warszawa, 2012. – T. 7. – 187 s.
28. Lietuvos valstybės istorijos archyvas (далі – LVIA). – Ф. 459 (Комиссия по исследованию долгов Радзивилов) – Оп. 1. – Д. 1472.
29. Mańkowski T. Mecenat Jana III w Żółkwi / T. Mańkowski // Prace Komisji Historii Sztuki. – Kraków, 1948. – T. 9. – S. 127–152.
30. Mańkowski T. Malarstwo na dworze Jana III / T. Mańkowski // Biuletyn Historii Sztuki. – Warszawa, 1950. – Nr. 1–4. – S. 201–288.
31. Miłobędzki A. Architektura polska w XVII wieku / A. Miłobędzki. – T. 1. – Warszawa, 1980. – S. 398–398.
32. Osiński M. Zamek w Żółkwi / M. Osiński. – Lwów, 1933.– 140 [2] s.
33. Skrzypietz A. Królewscy synowie Jakub, Aleksander i Konstanty Sobiescy / A. Skrzypietz. – Katowice, 2011. – 668 s.
5. Ivanyshyn, T. (2017) Field diary of archaeological research in the castle park in Zhovkva. (Manuscript).
6. The Lviv National Vasyl Stefanyk Scientific Library of Ukraine (LNSL). F. 141, In. 1, F. 484.
7. LNSL. F. 141, In. 1, F. 485.
8. Lukomsky, Y. Ivanyshyn, T. (2009) Report on archeological and architectural research of defense buildings and the gateway entrance gate in Zhovkva, 2009.
9. Scientific Library of the I. Franko Lviv National University. Department of handwritten, early printed and rare books by them. F. P. Maximenko. F. 1, F. 605 III.
10. State Historical archive of Belarus, F. 694, In. 7, F. 282.
11. State Historical archive of Belarus, F. 694, In. 7, F. 2475.
12. State Historical archive of Belarus, F. 694, In. 7, F. 2612.
13. Ovsichuk, V. (1991). Masters of the Ukrainian Baroque. Zhovkva Art Center.
14. Piekh, N. (2012). Inwentarz cekauzu Żółkiewskiego spisany 1699 Anno. Zhovkva through centuries, 2, pp. 346–348.
15. Svientsitska, V. (1966) Ivan Rutkovich and the formation of realism in the Ukrainian painting of the XVII century.
16. Svetsitska, V. Sidor, O. (1990) Heritage of the ages. Ukrainian painting of the 14th-18th centuries in the museum collections of Lviv.
17. Archiwum Główne Akt Dawnych (далі – AGAD). – Zbiór Aleksandra Czołowskiego – Sygn. 394.
18. AGAD. – Zbiór A. Czołowskiego. – Sygn. 402.
19. AGAD. – Zbiór A. Czołowskiego. – Sygn. 404.
20. Aftanazy R. Materiały do dziejów rezydencji / R. Aftanazy // Pod red. A. Baranowskiego. – Warszawa, 1990. – T. 7A. Dawne województwo ruskie: ziemia halicka i lwowska. – S. 562–594.
21. Bernatowicz T. Rezydencja Sobieskich i Radziwiłłów w Żółkwi w świetle nieznanego planu Antonia Castello / T. Bernatowicz // Ikonotheka. – Warszawa, 1998. – T. 13. Prace dedykowane Karolinie Lanckorońskiej w stulecie urodzin. – S. 203–213.
22. Bernatowicz T. Królewska rezydencja w Żółkwi w XVIII wieku / T. Bernatowicz // “Ad Villam Novam”. – Warszawa, 2009. – T. 2. – S. 49–67.
23. Czołowski A. Dawne zamki i twierdza Rusi Halickiej / A. Czołowski // Teka konserwatorska. – Lwów, 1892. – T. 1. – S. 128–132.
24. Drecka W. Na tropach obrazów ze zbiorów Jana III / W. Drecka // Studia Wilanowskie. – Warszawa, 1977. – T. 1. – S. 127–185.
25. Gębarowicz M. Materiały źródłowe do dziejów kultury i sztuki XVI–XVIII wieku / Mieczysław Gębarowicz. – Wrocław, 1973. – S. 117–123.
26. Grzegorzewska S. Pamiętnik o Maryi Wessłównie królewiczowej Konstancji Sobieskiej / S. Grzegorzewska // Czytelnik, Druk. W.Noskowskiego. – Warszawa, 1887. – 332 s.
27. Kossarzecki K. Źródła do dziejów Sobieskich z Archiwum w Mińsku i zbiorów francuzkich / K. Kossarzecki // “Ad Villam Novam”. – Warszawa, 2012. – T. 7. – 187 s.
28. Lietuvos valstybės istorijos archyvas (далі – LVIA). – Ф. 459 (Комиссия по исследованию долгов Радзивилов) – Оп. 1. – Д. 1472.
29. Mańkowski T. Mecenat Jana III w Żółkwi / T. Mańkowski // Prace Komisji Historii Sztuki. – Kraków, 1948. – T. 9. – S. 127–152.
30. Mańkowski T. Malarstwo na dworze Jana III / T. Mańkowski // Biuletyn Historii Sztuki. – Warszawa, 1950. – Nr. 1–4. – S. 201–288.
31. Miłobędzki A. Architektura polska w XVII wieku / A. Miłobędzki. – T. 1. – Warszawa, 1980. – S. 398–398.
32. Osiński M. Zamek w Żółkwi / M. Osiński. – Lwów, 1933.– 140 [2] s.
33. Skrzypietz A. Królewscy synowie Jakub, Aleksander i Konstanty Sobiescy / A. Skrzypietz. – Katowice, 2011. – 668 s.

References

1. Aleksandrovych, V. (1997). Simon Bogushevich. History and legend in the biography of the Lviv artist of the first half of the XVII century. Visnyk Lviv University: Historical series, 32, pp. 69–70.
2. Aleksandrovych, V. (1994). Ukrainian painters of the Polish king Jan III Sobieski. Materials of the meetings of the Historical and Archeographic Commissions of the NTSh in Lviv (February 1992 – October 1993), pp. 17–148.
3. Aleksandrovych, V. (1998). The Beginnings of the Zhovkva Art Center. Collection of materials of the Ukrainian-Polish scientific and practical seminar «Historical, artistic and architectural heritage of Zhovkva: problems of restoration and use», pp. 103–105.
4. Zholtovsykyi, P. (1983). Artistic life in Ukraine in the XVI–XVIII centuries.

* * *